

శ్రీరామచంద్ర.

శ్రీవ్రమయినది!

అందరిచే కొనియాడబడినది!!!

పా గా కు మ సా లా .

ఇది వాచే రయారు కాబడుచు దేశప్రఖ్యాతి గాంచి “చంద్రయ్య
 ముద్దిగారి పా గాకుమసాలా” అని లోకమందు నూటికి తొమ్మిదివేలము
 దుగురికి తెలిసేయున్నది. ఇత్రుడు రాసురాను నేను ముసలివాడ నగుచు
 డుటచే నేను రయారు వేసి నేనే అయ్యకొనుటకు సగినంత యోషికలనివాడ
 నగుటచే బంగళా పెద్దబజారులో కొట్టుపెట్టుకొనిన చి|| కొట్టు నాగా
 యుగమూర్తి గారిపై దీనిని అమ్మేభారము వేసి మసాలామాత్రము వారికి
 నేనే రయారుచేసి వానకక్కరికి యిచ్చుచున్నాను. కాబట్టి నేటినుండి
 అంగ్రమహాశయులగు రమ యావన్నునికి తెలియజేసే దేమనగా:— నాచే
 రయారు కాబడుచున్న మసాలా కావలెనన్న ప్రతివారును పయినితెలిసి
 చేసిన వారాయుగమూర్తి గారికి వాగిన బడయగలరు. తనియుడల మోసపో
 వుదురు. నేనుచేసి మసాలా పయిని తెలియజేసిన వారిపద్దనే గాని మును
 యితరెవరి కల వద్దను దొరకనిని ముహూటికి నిచ్చయమనినమ్మి తేనెవ్వరయి
 న భ్రమపెట్టుటకు ప్రకటించెడు ప్రకటనలనుచూచి మోసపోక నామసా
 లా కావలెనన్నచో ప్రతివారును నయినిచెప్పినవారికి వాగిన బడయగలరు
 ఇది ముహూటికి సత్యము.

ఇట్లు—కొంచెంపాప పండయ్యనుబట్టి,

బంగళా, అంబాలా.

శ్రీకామచంద్రులు.

ఆర్తరక్షామణి.

అత్యంత

గొప్పవరపు మూర్త్యసారాంశము మూర్తి

రచయితగారి పేరు.

మొదటిసారి

Vegu-Jukka Printing Works,

Berhampore, (Gaujam).

1920.

కావ్యరత్న విజయము.

మొ. రు. 0—4—000.

మొహినీ వసంతము.

ఈ నాటకము 'షేక్స్పియర్' మహాకవి రచించిన సింబలెన్ అను ధ్రువనరించి ప్రతిపద్యమును ముద్దులుమూటగట్టి చుండు శైలితో, మనోహరములగు భావములతో వ్రాయఁబడి యాంధ్రభాషా యోషామణికి సూతనాలంకారమువలె బిఁకానిండుచు బొత్తమును గొనవరకు జదివినగాని విరువ బుద్ధి నుట్టరీయదు. అప్పుడే రెండవ కూర్పునకు సిద్ధముగ నున్నది. డిల. సం. 0 — 12 0లు మాత్రమే.

గ్రీ థకర్త:—గన్నవరపు సూర్యనారాయణమూర్తి,
బరంపురం, (గంజాంజిల్లా.)

ప్రిచండవిజయము.

తీర్థ,

సైంధవాస్తమానము.

ఇదియొక వీరరస ప్రధానమైన నాటకము. ఇందలికథ భారతమునుండి గ్రహించి మఃరాః గాః గన్నవరపు సూర్య నారాయణ మూర్తిగారిచే రచింపఁ బడినది. ప్రతి పద్యమును ముద్దులుమూటగట్టి నవీనములగు భావములతో విలసిల్లుచు నిట్టి నాటకము మనయాంధ్రభాషలో మరియొకటికలవా యను నంశయు చదివిన ప్రతివారికిని గలుగఁజూచును. కొలది ప్రతులు మాత్రమే యున్నవి. వెల రు. 0—8—0లు

వర్ణయవారు:—

కోట్నీ కృష్ణమూర్తి, బరంపురం, గంజాంజిల్లా.

అని వ్రాసిన చపయగలగు.

పీఠిక

—o—

నేను 1916 వ సం॥ర॥మున 'ప్రచండవిజయము' అను పేర నర్జనుడు పై ధవుని జంపుటయు, 1918వ సం॥ర॥మున 'షేప్పియర్' వాహకవి రచించిన 'సింబలైన్' (Simbaline) అను కథను 'మోహనీవసంతము' అనే కథను నాటకరూపములుగా రచించి ప్రచురించిన పిదప కేటివరకు మరెట్టి గ్రంథమును బ్రచురించుటకు యుద్ధ కారణమున చుట్టి జాలని వాడనయ్యి సంసార సముద్రమునుండి తరించి జ్యోతిసాఫల్య మొందుటకుగాను నీకృతి భగవద్వైకాంకర్యముగా నొకదినమున వ్రాసియుండుటచే విద్వానినిమాత్రము బ్రచురింప సాహసించగలిగితిని. 'ప్రమాదో ధీమతామపి' అను వ్యాయాను సారము ఈ కృతియందెచ్చటవయిన బారపాటులున్న గుణగ్రహణ పాక్షికులగు ముక్తి పాఠః మహాశయు లవ్వారితని దైయఃజేసినచో వారికెంతయు విధేయుడనై రెండవకూర్పునందు చేతులుబోదించుకొని వాటిని సవరించు కొనువాడను.

బరంపురం
శక-1-1920

ఇట్లు మధజన విధేయుడు,
గన్నవరపు సూర్యనారాయణమూర్తి

పండ్ల తాటి పాయము :

ఈ కృతి విషయమై మః రా! రా! కవిగుర్వపరకాలిదాన
 మమస్తాగమ నర్వతంత్రీ న్వతంత్రీత్యాదనక బిరుదాంకితులును,
 సునర్వలా పరిణయము లేక హనుమద్వివాహ గ్రంథకర్తలు
 నగు పూడిపెద్ది లింగమూర్తి పంతులుగారిచే నప్రార్థితా పూ
 త్యకముగా నొనంగఁ బడినది.

కా. బర్హంపూరున గన్నవర్పనెడి సద్వంశ్యుండవై వింకతి
 పార్వత్యపాయమునం దనర్గళకవిత్వానూన వాగ్ధాటితో
 నిర్వర్తనూత్సుకతన్ శకాబ్దము "లపంతివాద్ధిదంత్యంబుడ"
 స్వార్థత్యంబులఁ జేసితిపు కృతినంచల్ సూర్యనారాయణా.

శి-1-1920

జయప్రసాదం,

ఇట్లు,

పూడిపెద్ది లింగమూర్తి

శ్రీ రామచంద్ర.

అర్త రక్షా మణి .

స్లో! స్రా కేతే మణికోటిదీప్తి భవనే కందర్ప సామ్యాకృతిమ్
యాపే ఘోషశచంద్రాకాంతి హసనమ్ శ్రీజానకీ సేవితమ్
కామగ్యాన్విత వీక్షణమ్ మునిహితమ్ కాకున్ధ వంశోద్భవమ్
కాంతమ్ నజ్జనసాధుసంఘవినుతమ్ శ్రీరామచంద్రమ్ భజే.

కా. హేసీతాధిప! హేచగత్రయగురో! హేభక్తమందార! కై
లాసాధీశ మహేశ్వరాది నుత! తల్లంకేశ జీవాపహా!
దాసోహాత్మాని వేడుచుంటి నిదె విద్యాశూన్యుడన గాన నే
నీ నత్వంబు గణింపలేకకట! తండ్రి! అర్తరక్షామణి!.

మ. ఖలుఃప్రౌఢపుత్ర! డవెన్ని కానిషములం గావించినం బుత్ర! వ
త్సవతన్ వానిని వానితండ్రి దయచేతం జూచుచందంబు నే
ఖలుఃడగ, మూర్ఖుడ, దుష్టబుద్ధినియినం గాపాడిరక్షింప నె
వ్వలనం చండ్రివి నేనుపుత్రుడను దేవా! అర్తరక్షామణి!.

కా. దేవా! దేవర పాదపద్మముల భక్తిగావీడి మూఢుండనై
యేచేళగ గదు ఘోరపాపముల నేనన్నేని గావించి యో
జీవాధార! భయంబుగొంటఁ బరరాజేవంబులం గొల్వఁగా
వీచే దిక్కని శేరవచ్చితిని తండ్రి! అర్తరక్షామణి!.

కా. ఎన్నేనయ్యె దివంబులే జననము యీభూమిపై దేవ! నే
మున్నొక్కప్పుడు మందబుద్ధిని “వ్రోహా! లోకేశ! చిహ్నావసం
వన్నా! బ్రోహవో”యంచు భక్తిఁ బలుక న్నాపాత్యుడకలండ్రి! న
నెన్ననామను బ్రేమఁజూపు సుతుఁడక గానార్త రక్షామణి!

కా. ఏవో చేసితిఁ జేయరానివనులే నన్నింటినో యెవ నా
భావవిప్రు పదాదువీసములు త్వత్పాదాబ్జముల్ దిక్కుగా
ఛేదైతాగ్యుని భంగినిల్చె నడివిధి నన్ను నిల్చెట్ట మే
తా? నాలాయముగాను దీక్షుఁడను గానా? అర్చరక్షామణి!

కా. అన్నా! యేమివచింపనెంతును మహాత్మా! పూర్వజన్మంబు
నం! దెన్నింటిన్లదు దుష్కృతంబులకల! యేజేసి నానోయితి
లొన్నీ రోడికమీర వానిఁ గుడువంగా వచ్చె దండ్రి! యిక్క
వన్నాడింపకు దీనపాలుఁడ వసంతా! అర్చరక్షామణి!

కా. మేలుంగీమనుజుఁడది బ్రోచుటదెనుమ్మి ధర్మమోదేవ! ఏ
వేళక దానిని ఏడలెవ్వరన నీజేదానిఁ బోవీడినక
జాలన్నేర్తున? తెల్విహీనతను మున్ గావించు పాపానికి
జాలక దోసిలి యొగ్గినాడఁగద ఈకా! అర్చరక్షామణి!

కా. పాపాత్ముండను, దుర్మదాంధుడను దివ్యజ్ఞానహీనుండ, పె
గోపి, దూర్తుడ నంచునెంచి యముఁడుగ గోపించి యేరితి నో
భూపా! బాముఁ దోక్షునోయనుచు నక బ్రోవంగనీకీరి నే
నిపాదంబులు బట్టినాడఁగద, లండ్రి! అర్చరక్షామణి!

అర్తరక్షామణి.

మ. నాకై కృత్య సమృద్ధిచే, సుజన రక్షాదత్త వస్తుక్రియ
భిక్షు వెల్లెడుకర్మిచే, భవవముల దేదీప్యమానంబులై
ప్రకటంబొగడి జేయునేర్పునను దేవా! వెల్లునీవుండ నిం
కొకరి వేడంగ జేయిసాకునె? కృపాభూ! అర్తరక్షామణి!

మ. వనుబాల్యంబునె తండ్రివేడిచనగా నాతండ్రి!
శ్మశ్మ బ్రేమంబున జెంచెదీవనుచు నెన్నరాని మోచంబుచే
తన్నునేనుండంగ నాదునాశ నకటా! కాత్మీరుగాఁ జేతునే?
యనఘా! యేనిక నేమిసేతు నిదిమేలా? అర్తరక్షామణి!

మ. పుడమిబుట్టినదాది నేటివరకు భూమిలో! మోచంబుతో
గడియైనన్ జరియింపరామి నెపుడు గగ్గోన లండకుశ్రుత్
దుడువ దార్థము జూపనట్లులకటా! దోగాడు చుండంగ నె
య్యెడకుంజొయి మరరి వేడెదను తండ్రీ! అర్తరక్షామణి!

మ. ఎవరికేదేసిన నేమిచేసినను తండ్రీ! నీవె దిక్కటచే
భువి నే నన్యలపంచ జేరకను దివ్యుల్ మెచ్చు త్వత్పాద వత్తి
స్థకముజేయుచు నిల్చియుంటి నను నిచ్చమెచ్చి రక్షింప మే
లపురా! శ్రీవర! దీనపాలుడవు నావా? అర్తరక్షామణి!

మ. కరుణాలేకము లేనివానివలె నగ గారింపగా నక్కటా!
పరుడగను త్వదీయ సేవకుడ నాభారంబు నీదేకడా
భరియింపజామి కన్నతండ్రి! యిత నాపాపాలి జోదొద్ది య
స్తర సంసార దవాగ్నిఁ గూల్చుట మహేశా! అర్తరక్షామణి!

మ. పను నే జెప్పుకొనంగ సిగ్గు జగన్నాథా! మరేమందువై
నను వాతండ్రిటు వీడి చన్నదిమొవల్ నాకస్టముల్ జూచువా
ర్లును లేకుంటను గోజారోజు నిటు నాలోనేనె దుఃఖంపుచు
దినముల్ బుచ్చుచు నిల్చియుంటిగద తండ్రి! ఆర్తరత్నావళి!

మ. కడుపే నంద్రముగాఁగ నక్కటకటా! కాసంతయుం సిగ్గులే
కడుగఁగరాని దుశీత్యకొటిఁ గని యాయాసంబునఁగ వీడి నా
కిడుఁడంచుఁగ జెయి సాపజాలనిఁక తండ్రీ! వేఁ గటాక్షించి నీ
యడుగుల్ నన్నిధి నన్నుఁజేర్చుము ముకుందా! ఆర్తరత్నావళి!

శా. మాల్లోకంబుల బోచుతండ్రివిగదా పోషింపనన్నొక్కనిఁ
పుల్లాంభోరువా పత్రినేత్ర! బరువే? పోషింపగా రానె? నా
కిల్లువాకిలి సాఖ్యముల్ వలదు తండ్రి! చాలు నీసాఖ్యముల్
కల్లల్ గావు పరంబాసంగు మది మేల్ గా నార్తరత్నావళి!.

శా. విశ్వంబందుఁ గలట్టి వస్తుచయముల్ వీక్షింపగా న్వన్న సా
ఖ్యశ్వేతాయిత కీర్తిసామ్యములుకాఁ గాంతింపగాఁజాలు మూ
ర్ఖత్వానంబనె? శాశ్వతంపు సుఖమా కైవల్యముఁ జూపుమో
శక్యత్కీర్తి విరాజమాన! పరమేశా! ఆర్తరత్నావళి!.

శా. ఎన్నాళ్ళయెనో తండ్రి! నీవెచెపుమా? యీశీఁజి జెన్నాం
తుతో! నన్నా! పోవనె, పోవనీ యనుచు నేనాదుండనై వేడు
చుఁగన్మరొడికగట్ట నిల్చుటలు? నన్దాంతన్ విలోకించి మ
ర్తిన్మర్త్యం బికవైన బావ వయరాదే? ఆర్తరత్నావళి!.

శా. ఎంత స్వేచ్ఛిన జూడకుండుట మహేశా! యెంతన్యాయంబూ
శా! సంత్రైసం దలపోసిచూడు మదియే యానందమైయున్న 'నీ
'వెంత స్వేచ్ఛినఁ బోవనిక మఱి యేదేనిక దగ్గ జూచుకొ
మ్మింతకాబాలు' నటంచుఁ బల్కుఁగనురాదే? అర్తరక్షామణి!.

శా. నే నీవాఁడ నటంచు గర్వమున నెండే గాంచ రానట్టి క
స్తానీతంబుల బాధలన్ దలవకే నానంద మగ్నుండనై
యేనాఁ డెంతటఁ గన్నలారఁగను తండ్రి! నిన్ను వీక్షింపగా
నే నున్నానొ యటంచు నిల్చితినిగాదే? అర్తరక్షామణి!.

శా. నాపై నింక ననుగ్రహం బునుపకున్న న్యాయమా? దేవ!
నే! నీపాలక బడియుండుటక నిజమునక నిష్పక్షపాతంబుతో
భూపా, యేగతి జూచినక సరియె రాపుల్మాని యింకైన నీ
వే ప్రాపించిటు నిల్చినాఁడఁ గృపరాదే? అర్తరక్షామణి!.

శా. ఒకనాఁడా! మఱి రెండునాళ్ల? చనకా! 'ఓ! రాఘవా! దీన
పా! లక! యాత్తుండను, బోవవేదయను, కాళ్లంబట్టెదక, బుద్ధి
పూ! ద్వకమున్ జేసిన తప్పులేదు ననుగాపాదంగ రమ్మంచు నే
నకటా! యెంతనివేడుకొందు? బరమాత్మా! అర్తరక్షామణి!.

శా. ఏ చన్మంబునఁ జేసినట్టిఫలమో యీతీరి నన్గట్టి తం
డ్రి! కట్టాడుఘ నప్తకప్తములచా వ్నిశ్చింతతోఁ జేయుచుక
దేదం బందుచునుండ వేగ శరణార్థిన్ గాన బోవంగ నా
పై బాలింతయు జూచనే దయను దేవా! అర్తరక్షామణి!

జు. తనమున్ గోరంగ లేడు నీవదయుగభ్యాసంబుచే భూములన్
ఘనమా మేడల మిద్దెల నగరుల గాంక్షింపగా లేడు నే
నిను నేప్రాప్తును గోరుచుండునది తండ్రి! యొక్కసార్తె నీ
వసమా తావక దర్శనంబైకద దేవా! అర్చరక్షామణి!.

మ. కనులూ కాయలు గాయుచుండెదనకా! కన్నారనిన్ గాంతతే
తునికిన్ దీనులకన్న దీనతను నెట్లో కాలమున్ బుచ్చుచుం
డిన నభావోప దలంపు గల్గినను తండ్రి! యింక వేవేగ ఈ
తనుబెత్తించిన సంకెచాలు పరమాత్మా! అర్చరక్షామణి!.

కా. పోనీగాని మరేమివద్దికను తప్పి యొప్పా నీలోన నీ
వే నిక్కంబుగఁ జింతకేము మెవియో యేతేసిరి గాన తం
డ్రి! నభావోపుము దిక్కులేదనుచయో నిన్నంత బ్రాప్తించినక
బై నొక్కింతయు జూడకుండుటలు దేవా! అర్చరక్షామణి!.

మ. పగసాధింప దలంచిలేని జనకా! పైవాడనా నేను? పా
వుగ నీవుంటివి నాకటంచు మిగుల మోదయిలోనుండు నే
న! గణింపన్ బగవాడనైతి? నకటా! నాయాన బోదోసి న
వ్యగలన్ ముంచుట పాడిగాదుసుమి దేవా! అర్చరక్షామణి!.

మ. ఒకనాడైనను నీవదాంబుజములే నొక్కింత దుర్బుద్ధిమై
యకటా! యేమరి యుండలేని వను సన్ధ్యాయంబుగాఁ బాద సే
నకు వందైనను జాలిలేక నిటుల భాదించితే తండ్రి! ఏ
య్యక బై బ్రహ్మకరంబు పోల్కిగద రానూ! అర్చరక్షామణి!

మ. అకలంకోబ్బల దివ్యమూర్తివయి మామూహూహూహూహూ
పా! లక సామర్థ్యవిరాజితాతికయిక రంజల్లి సదృశుల
బ్రోకటామోద రసాద్ధిఁ దేల్పు నకలాంతర్యామివా నీవు న
న్నాకనిన్ బోవగ జాలకుండు వె? కృపాసూ! అర్తరక్షామణీ!.

కా. ఎందుంజూచిన నీమహాత్మ్యమె కదా యీచింత నాకేల? నా
నందంబూర్వగ నన్ ద్వదీయభజనా నందైక చిత్తంబుచే
సెందేవేళల నుండునట్లు జనకా! యేర్పర్చుమింకై న 'నా
నందో బ్రహ్మ! యటంచు వెల్లుట ననంతా! అర్తరక్షామణీ!.

శా. జ్ఞానంబితయులేని మూర్ఖుడను విజ్ఞానమ్ముచే నిందియో
న్యానమ్మున్ విదళించి పూర్వభవ కర్మబంధునిల గ్రోచుచున్
మానంబు విడనాడి దుష్కృతములన్ గానింపఁగానుండు నక
స్మితపుణ్యము జూపికాపుమిక తిండి! అర్తరక్షామణీ!.

మ. అవివేకాంబుని గూలకుండుటకు దివ్యజ్ఞానమన్ తెచ్చనే
దివిమద్వర్గము సంతసించినటు లర్థింబూని నిన్వేడు నా
కవమానంబు ఘటంపజూడకుము దేవానీకమున్ బోయె మే
లపురా! తిండి! తలంచు పుత్రుడను గానా? అర్తరక్షామణీ!.

కా. కామకోభ కుదాతిలోభముల దుష్కార్య బుల్బెంటిన్
భూమికా! యెవరించి సిగ్గిలక ప్రాపుంగోరి త్వస్తినిధిన్
మోమాటంబున వేడుచుండు నను నిపుల్పైచి రక్షించినన్
నీ మాహాత్మ్యము గానుపించుగద తిండి! అర్తరక్షామణీ!.

మ. కలశవంబులకెల్ల జీవుడవు, రాగద్వేషలోభాదు లె
వ్వలనన్ లేని మహామహుండవు నినుంబ్రాడ్కించు సత్సాక్షిల
బలుమార్గంబులఁ బ్రోచు తండి? వయి దేవా! నన్ననీకీతి పా
ధల పాల్సేసిన ధర్మమాన? దయలేదా? ఆర్తరత్నామణి!.

కా. నీ నంకల్పమె నృప్తిచిత్రముగదా నిన్నోల్ప నేనెంత? నా
కాసామర్థ్యము గల్గెనేని జనకా! యాచింతునే నిన్ను? జే
రాసన్ దీనుడ వేడుచుంటి నను నాయాసంబు పాల్సేయ మ
లా? సత్కిర్తికి లోటురాద? కనరావా? ఆర్తరత్నామణి!.

మ. మునునన్నోలిన యార్తులెందరినో నమ్మాదంబున నోబ్బిచి
వని గ్రంథంబులఁ గాందియున్న నవి సత్యంబంచు నేనెంచ కెం
తును నన్నిచ్చుకు బోతువేని నిజమంచున్ గాన వేవేగ పా
వనమా తావక దర్శనంబిడుము దేవా, ఆర్తరత్నామణి!.

మ. కలికాలంబున దుర్మదాంధులెమటన్ తామంబులో లేమిచే
బలుకవ్వంబుల నొందుచున్న నను గాపాడంగ రాకున్న ని
య్యల వేరెవ్వరు రక్షకుల్ గలరు? తండి? యెంత దుష్టుండనై
యిల జన్మించినఁ బాదనేవకుడఁ గానే? ఆర్తరత్నామణి!.

మ. ప్రతిదేహంబునఁ బ్రాణియావమున దివ్యంబైన తేజంబున
గత జన్మంపు ఫలంబు దేహి విధి నంకల్పించు మార్గంబు నీ
క్షితికొందన్ దగవెల్గు నిన్ను ననురక్తి కేరఁగాంక్షించు న
న్నతివేడ్కన్ దయఁజూడుముక్తికొదను దేవా! ఆర్తరత్నామణి!

శా. టక్కి దక్షత ముష్టిగంటు లరివత్తు ల్పిత్తులై నట్లు శు
స్థతాంతి ధరియించి లోకముల నుద్వల్లిలఁగాఁ జేసి సం
రక్షింపఁ ధగు రక్షకుండవుగదా రక్షింపరావా? జగ
ద్రాక్ష! రక్షకులెవ్వరింక గనరాదా? అర్తరక్షామణి!.

శా. ఆశాపాశముల్లెఁ ద్రొంచుటను నీశా! యింకనిఁగోర నే
యాశలే నాకిటులేవుగాని నిను లోకారాధ్యుగా నెంచు జే
రాశఁ గాంచఁగనుంటి వేగ నను నాయానంబు పాల్పేయకీ
యాశఁ దీర్పు మిదొక్కటే గనుక దేవా! అర్తరక్షామణి!.

మ. సుతుడఁ, దీనుడ, బాదనేవకుడ నీనుంబూన నాబోటి డు
ర్మతిపై ధర్మమే? జనక! పారావార మింకింప, బర
గతులన్ లోకము లుద్ధరింపఁదగు లీలల్లాల్పు నీబోటికి?
బ్రతివక్కుండనె పోవకుండుటకు? దేవా! అర్తరక్షామణి!.

మ. గతజన్మంపు ఫలంబుచే గెలువశక్తిం తెంతయుఁగరాశ హృ
త్పత్తికి మంత్రులవోలె నుండు నరివడ్వర్గంబులఁ జక్కి దు
ర్మతినై దుర్బర దుఃఖినంద్రమున మున్నుల వేయు నన్న స్వపా
మతినిన బోవుము దీనపాలుడవు రామా! అర్తరక్షామణి!.

మ. నిను భ్యానించుచు నీపదాంబుజములే నిక్కంబుగానాకు ది
క్కిని ధై ర్యంబున సంలసించుటను నాయాశన్ విడం దీయఁ
యనఘాత్మా! కరుణామయుండవుగదా యార్థుండనేనొల నెరి
తను గాపాడఁగ రమ్ము లెమ్మిపు డనంతా! అర్తరక్షామణి!.

మ. కనుమూయన్ జగమంతశూన్యముగదా కామ్యంబులధించి
తీ! రని దుఃఖంబులు దెచ్చుకొందునె ఘటప్రార్థమున బాండ?
నో! యసఘా! యేనిక నెవ్వయెల్ల భవవీర్యాభిజ్ఞతన్ గోరి యెం
తను ద్వత్సన్నిధిఁ దక్క నొనవ ననంతా! అర్తరక్షామణి!.

మ. మలమూత్రాన్నివృత్తమైనఈయొడలి ధర్మబంధజంఠింపఁగా
గలదే సౌఖ్యమొకేంతయైన? నటులన్ గాంక్షించినన్ నీటి బుం
గల చందంబెకదా మరేల జనకా! నాకై విచారించ? పెం
మరన్ ద్వత్సముఖమ్ము వేసొనఁగు దేనా! అర్తరక్షామణి!.

కా. ఆకాశంబున కబ్జముంబలెను దివ్యంబై న నీదివ్య వీ
లాకారంబు సహస్థలోకముల నుద్యద్భాసితంబై కనన్
చాకఁ జ్ఞానధరాధరంబాగిని ప్రారంభించ వర్షించ నీ
యాకారంబు పరిభోదయం బగునుగాదా? అర్తరక్షామణి!.

మ. అరవిందాసను దాదిగాగఁ దృణవర్యంతంబు నీవై మహా
త్తరమా మాయను లోకజాలముల మిథ్యాకీర్తి కాదించి యు
ద్ధరతఁ బ్రాణుల బామ్మలట్లు కుణమాత్రలో జేసి యాడించునిన్
శరణఁ గోరితి నెట్లు ప్రోచెదవా యీశా! అర్తరక్షామణి!.

మ. అరిష్టదర్శనము దోసిపుచ్చి మదియం దారాటముల్మాన్వి,
ను! స్థిరతఁ దావక పాదపద్మముల నర్థి మనోవిధి ని
బ్ధరపుఁ మార్గమునిల్పు నజ్ఞనునిదే భాగ్యంబు తద్వృత్తి నా
కరయుఁ లభ్యమునయవే దయననంతా! అర్తరక్షామణి!.

శా. కామింహ గలనైన నొక్కపరి గంగా, గౌతమీ, నర్మదా,
కావేరీ మొదలైన పుణ్యనదులకా గాంక్షించి స్నానంబు మ
ధ్యానంబెంతయుఁ గోరినకామముల బంధంబందునం జిక్కుటా
నీవేరీతిని బోతా? వన్నికను తండ్రి! ఆర్తరత్నామణి!

మ. జననంబందిననుండి చేయఁబడు దుష్కార్యంబులకా తల్పగా
వినుమా తండ్రి! భయానకంబయి మరొప్పిని బ్రవర్తిల్లు తుం
టను దిక్కెవ్వరటంచు భీతిలుచు నున్నానిట్లు దీనుండనై
నను రక్షించిన రక్షకుండవు గదన్నా! ఆర్తరత్నామణి!

మ. మునుడై త్యాగము లమృతంబులొని పోబోవ న్సురహాసిత
మౌ! తను భీతిల్లుచు నిన్నుఁజేర వయచేతందాల్పు నీరూపున
కనులం గాంచిన భాగ్యమింపాదవఁగాఁ గన్పట్టఁగాఁ జేయఁజూ
చవరా! కన్నసుతుండఁగాన జగదీశ! ఆర్తరత్నామణి!

మ. ఖలుడై నన్ ఘనుడైన దండ్రి సుతునికా గాపాడఁడ? యింత
గాఁ జలమచ్చొటను బూనునేదనక? త్వత్సాంస్వంతంబునందెంచు
మా! ఖలుడనీవుడ తండ్రి! కాపుమనినే కాల్పేతుల న్పట్టికా
జలమున్నానక నిల్చియుంట తగదీశా, ఆర్తరత్నామణి!

మ. అకటా! దీనులపాలి పెన్నిధి, జ్ఞానానంద సామ్రాజ్యపా
లక వర్ణంబున కాపిమితుండవు, ఆర్తశ్రేణికిన్ దేవతా
నికరహాకట కల్పవృక్షమవు తండ్రి! యిట్లు నీవుండి యిం
ముక మత్పార్థన నాలకించవొకొ? రానూ! ఆర్తరత్నామణి!

మ. పుడమిన్ బుట్టిము బ్రాహ్మణాన్వయమున న్నొల్పొందఁగా
నందులోఁ గడనన్గంచియు దావకాంఘ్రి భజనాకాంక్షన్ విలో
కింప నే! ఇడుపాటు ల్వచియింపలేను జనకా! ప్రాభృకర్షణ్యు
నా! కిడుముల్పెక్కులు దార్చుచుండె గవరావే! అర్చరత్నామః!

మ. పగవాడంతటి వాఁడుగూడ జనకా! పాదంబు లన్బ్రష్టిన్
దగుతూత్రింబు కటాక్షముంచునుగదా త్వత్వాద సంగయుకి చ
నగడన్ నిల్చిన నన్నటుల్ సలిపిన నీకేమి సంతోషమా?
తగునే? ధర్మము వీడనొతుట? కృపాత్మా! అర్చరత్నామః!

మ. నను నీకీతిని బాధబెట్టిన జగన్నాథా! నినున్వీడి యుం
డు సతంచు న్మది నెంచిలేని యటు నలతోషింప బోకింక; న
న్వినుమెంతో దయఁబాడవన్న నిటు న్నేయేండ్లునైన ననుక
మనము దెన్నుచు నిల్చియుందుగుమి రామా! అర్చరత్నామః!

కా. నీ మానంబు బరిత్యజించి యిక నేనికీ దీనుడక గాన నీ
మోముక గన్నుల పండువోనటుల సమ్మాదంబునం జూపి నీ
సామీప్యంబున నన్ను జేర్పు మదియే చాగ్గాన వేవేగ నీ
వీమాత్రింబు గటాక్షముంచనగు తండ్రీ! అర్చరత్నామః!

కా. నీకే కన్న నుతుండనై న నను బోనియంచు లాలింప త్వ
ధ్యావంబందున నెంచకున్న నిక బై వారెంత బోపింతురో
నీవే కొంచె మదెంచుమా జనక, తండ్రీ యిట్లు కావించిన
బై నారెవ్వరు పుత్రిన్మనువ? దేవా, అర్చరత్నామః!

మ. ననుగావన నినుగాక వేరొకరి నెన్నంచేసి నోరార మ
న్మనమం దెంచిలో? మాటవాసికయింక నన్నోమము స్వధిలో
నిను నే నల్పరిచెంత నిల్చితిని? తండ్రి, యెందుకీరితి నక
న్మనుష్యులక నిల్చితో చెవుమ? రామా, ఆర్తరక్షామణి.

మ. కరినానాడు జలగ్రహంబు ఇలయుక్త స్ఫూర్తిని బట్ట నం
బరమున్నానుచు దిక్కులేమి నది దేవా, జగద్రక్షకా,
కరుణింక దగునీవెయంచు బలుకక గానాడవే? అంత సు
స్థిర కారుణ్యము మానెగాని కనురాదే? ఆర్తరక్షామణి.

మ. పగవాడొగద యాచిభిక్షుడు? బోవకగయింబూనితే
సిగమాధార! విశేషమేమి? అదియే నీచిత్తమై యున్నచో
దగనే నేనును వానిరీతి గనఁగా ధర్మంబై నీకిట్లు నక
బగసాధింప దలంపబూనుటలు? దేవా, ఆర్తరక్షామణి.

మ. సకలంబు నమమంచు నిన్నుగను విజ్ఞానుల్పివర్తింతుచో
సకలాంతః కరుణాన్వితుండవయి ప్రజ్ఞావైఖరి లోకసా
లక సామ్యంబున వెల్లు నీవిటుల ధర్మంబెంతయు స్వధితే
అకటా! యింతకు బక్షపాతమిది కాదా? ఆర్తరక్షామణి.

మ. జగమే మందర మండముల్యథనమే జ్ఞానంబు, సద్ధర్మమే
తగు నద్వైతి, సఖుండ ప్రేమ, అల భక్తవ్రాతమే నేవతుల,
యుగమే సూత్రము, కామమే చరితమై యుచ్చారు నిశితేరితో
భగరాజ్యావర, కాపుకాపు మిదిమే లక్ష్మినార్తరక్షామణి.

మ. భగవంతుండు గృహనమేతుడును, దివ్యజ్ఞాన సంశోభితం
దగునంచు నిగమంబులెల్లఁ బలుకంగా నీవు తద్వాక్యముల్
బగసాధించెను రీతి నాశీతన దేవా, చూడఁగా నెంచితే
తగునా? ధర్మము నీటఁబుచ్చినటు కాదా? ఆర్తరక్షామణి.

మ. అలుకఁబూనిన జెప్పఁజాల వినుమింతైనఁ మహానంద్రీప్తు
బలువై వచ్చు తుజీవనంబుఁ దన గర్భంబందునఁ దాచి పెం
మలరఁ దత్సుభకీర్తిఁ జూప నిక నీకా కీర్తికి హాని నా
వలనన్లలును బోఁచుచోఁ జెపుమ? దేవా, ఆర్తరక్షామణి.

మ. అకటా! తల్లివి దండ్రీప్రేయసి ధ్యానానకతలన్నిన్నె మా
మక చిత్తంబున నమ్మియుండుటను ధర్మంబు నివ్వచారించి తా
వక నందర్శన భాగ్యమియ్యవె కృపా పారీణతన్ గాంచ నా
త్విక భావంబున నాశ్రితుండఁ గనరాదే? ఆర్తరక్షామణి.

మ. నిను నేనిట్లు త్రికాలముల్బలుచు దండ్రీ, ఘోరసంసార వా
ర్ధిని నింకెంతని యీదనేర్తు? దరిఁ జేర్పించిక రక్షింపవే
యని నేనెంతగ మేడుచున్న నొకనాఁడైనఁ గటాక్షింప రా
వని నిన్గాంచు పరుల్ ననుఁ నగరె? దేవా, ఆర్తరక్షామణి.

మ. ఎవరున్నారని జేరఁబోయెదను? తండ్రీ, తండ్రీవో నీవె నా
కవమానంబు ఘటించనెంచిన? మదజ్ఞానంబుకై యిట్లు నేఁ
లవలుఁ రేలును గూర్చులేక షుదిలోఁ బల్కార్గము బింతలోఁ
పవురా, యుంటుకులప్పు దీనత ననంతా, ఆర్తరక్షామణి.

శా. నాసామర్థ్యము జూడనొంది యిటులన్నాతండ్రీ, బాధించుచో నీసామర్థ్యము కేనుమెద్ద; నను నింతేగాక వేయింతలగా సాక్షి జూపిన మన్మనంబు చెదరంగా రాక సుంతైనఁ బై సంతృప్తి నె చెందుచుండునుమి దేవా, ఆర్తరక్షామణి.

మ. అడుగన్మానిన బెట్టదమ్మయిన గాదా? యంచు రూపించి నస్తడఁడఁ గాదె? మహాత్మ, మరెట్లువేడెద నను న్నాక స్థలం పూనుమా! కొడుకుల్వేడిన వేడకున్న జనకుల్ గోర్కల్పిసా దింపరే! యెడనైన స్పృహసూప గోరితిని తండ్రీ, ఆర్తరక్షామణి.

మ. మునునిశ్వేడిన వారికంటె గడుమెప్పుంగాంచ నేనేమి నిన్ జనకా, కోరితినా? మరేదయిన నానమ్మాని బల్వంతమే నిను నే బెట్టితినా? మరేలనిటు తండ్రీ, బోవ రాజాగు? నగ గనరాకున్నచో పాదసేవకుడఁ గానా! ఆర్తరక్షామణి!

మ. దయఁజూడందగు తండ్రీవీవెయనిగాదా? యెంతొనంతుష్టి చే! భయమింతైనను జెందకుండ జనకా, త్వత్పాదచింత నివిని శ్చయబుద్ధిన్ దళుకొత్త నిల్పితిని? నన్భాసిందినఁ లేక నీ నియమంబు గనఁబర్చినఁ సరియె తండ్రీ, ఆర్తరక్షామణి!

మ. పరులన్వేడను నీదుపాలఁ బడుటన్ తాపంబెడందోసి ను స్థిర కారుణ్య కటాక్షవీక్షణములఁ దేవా, కటాక్షించు నే బరుడన్ గానుగదా? పరాకుతగునా? పాలింపరావా? పరా త్పర, దీనావన, యోరమేళ, పరమాత్మా, ఆర్తరక్షామణి!

కా. నీకన్ననృత దిక్కువేరవయ తండ్రి, నీవె కాకున్న ఈ లోకంబందుఁ గలట్టి యూర్తులు? ముల్లోకంబులలో గాంచినా నీకుఁ వింటెను తండ్రి? గాంచగలమే? నీవేమి కావించినా మే, కంటేమో, నీదె భారముగఁ గాదే? అర్తరక్షామణి!

కా. నాదా పూర్వభవార్జితంబు గలనై నన్ గాంచనీతుండ నా మీదక ప్రియది యెంతయున్న నొనరింపించు విలోకింపఁగా రాదంచెంచెఁ గాని తండ్రి, కనులారన్ పోని నీవై నఁ ద్వర్పదంబు ల్గనఁబర్చు జాలవు? దేవా, అర్తరక్షామణి!

కా. ఏయే సావము లెన్నిసారులను మున్నేఁజేసి జన్మించితో నా యీసాట్లను జూచుచుంటివి గదా? నాతండ్రి, యింకెలనన్ వేయాళ్ళు విధంబులన్నిటను గన్నీరోద్వేగాఁ జేయ? నీ వే యారీతి నొసర్ప నేమనెద? తండ్రి, అర్తరక్షామణి!

కా. అక్షానంబువఁ జేసిగట్టి కృతకృత్యంబు ల్మదిం దల్చి న ర్వజ్జత్యంబుగఁ నీమహాకృత్యమును దివ్యంతై న త్వితే దముఁ బ్రాజ్ఞాత్మీలఁ జూపకుంట దగునే? భావ్యంతై నీకిట్లు మోక్షక్షానార్థం గల్పెన్మట్టులు? దేవా, అర్తరక్షామణి!

కా. కాయకామల కాధీచందుగ్గడని నన్ గాంక్షించి యుంటన్ మహా! దారస్వంతరఁ జేరఁదీసి నను వాత్సల్యంబుచే గచ్ఛపా కారం బుద్ధరిదాల్చి దేవతల దక్షత్వంబునన్ పోదిన ప్లేరా, తండ్రి, గుత్తుండనాటఁ గనరాదే? అర్తరక్షామణి!

మ. పరులక జూచినభంగి చూచుటలున న్భావ్యంబె? నారంభిన్
నే! బతుకై యింతకదోచితే జగములెప్పటన్ గనకజాలియో?
కరుణన్ ద్రాపరినెట్లు బోదితివా? ఏకన్ నాటి ప్రిహ్లాదు నే
వరునక బోదితి? నీవె తూతుమిక దేవా, అర్ధరత్నామణి!.

మ. మనసా, లోకము పాపమా గదవె; సమృద్ధానవ తృప్తిచే
జనకెచ్చటను నిందియాలి నిను నానల జూపి దుఃఖాబ్ధిలో
మునుగన్ జేయు నటంచుజెప్పినను తన్ముగ్ధత్వము న్భయదో
జనకా, పోవవె దీనుడన్ గనుక నీశా, అర్ధరత్నామణి!.

మ. కలలోగాంచిన వస్తువులను లోకంబన్న మత్సర్యపున
ఫలమేమొగద తుచ్చసౌఖ్యములపై భావం బొకొక్కప్పుడు
య్యెలపై సూగెడు చందమున్దనును; వయ్యాటోపమున్మాన్వి ని
శ్చల చిత్తంబును జేయ వేడెదను తీశా, అర్ధరత్నామణి!.

మ. జనకా, చేసిన పాపముల్లలఁచి పశ్చాత్తాప తప్తండ్లన్
కనులం దశ్రుజలంబుగార మిగులన్ గాపాడరమ్మంచు హా!
నిను నేర్పొన్నను గోరుచున్న నిటు లందీ, బోవరావండ జా
గానరింపన్ దలపోయధర్మ మే? కృపాహా, అర్ధరత్నామణి!.

మ. కరణన్నన్ దయతోడ బోమటయె నీనంకల్పనంబిద్ధి యు
ట్లయిలన్ గూడెను బోమనీకు ననునాయానంబు పాల్పెయ నం
బరమే? లంబివి పక్షపాతంబు భావ్యంబాన పూనంగ? భా
వరక్షత్వము జానునింకయివ నీశా, అర్ధరత్నామణి!.

కా. ఏనాడో యెటువంటి దోషములనో యే జేసినానందు నన్నీనాడి ట్లలయింపనల? జనకా, యే జేయఁగాఁ జూచువారానాడెవ్వరో కాని, నీవివుడున న్నాయానమున్ బెట్టుచో నీనాడెల్లరు జూచువారె కద తండ్రి, అర్తరక్షామణి!.

మ. అవకారం బొనరించు వారలకే దివ్యజ్ఞానసంసిద్ధిఁ బ్రత్యేకకారం బొనరింపకా సుజరులే యన్నా, యదస్లుంది న్న నెవముంజూపి తపింపనెచ దగునే? నీనాడ నేగాన? నేలువునై నాగతి నిట్లు నేతువ? కృపాపూ, అర్తరక్షామణి!.

కా. మున్నే జేసిన బెట్టులున్న నిరుముప్పొద్దుల నదాహృత్యమం దెన్నెన్ నిచ్చిరనాడనై యదమా యీ ఘోర సంసారమన్ జన్మన్వంబునఁ గూలకుడుటకు నిన్నే నమ్ము నన్నల నో యన్నా, మూర్తిని ముంచజూడ? తగదన్నా, అర్తరక్షామణి!.

కా. భవంతెంతయులేక వృత్తనిశ్చయిం భాషింపగా లేదు నే నీనాడో మది సంకయింపకుము నన్నేమి స్విలోకింపగా నీవే యోతము దిక్కుగాన నికనేనిస్వగ లాలింపగా రావే శుర్య, జాలమూను చలమేలా? అర్తరక్షామణి!.

మ. తగదీకరి గటాక్షముంచకననున్ దైన్యంబుకొందింది పెంపనానింపఁ దలఁపబూన జుకా, నైనాడ గానేకదా? నిగతుంబున్ భవదీక్షచక్క లెము స్వనోశ్లతో జాటుచో నుగునందున్ నిగు జేసినాడట్లక జేసా, అర్తరక్షామణి!.

కా. పాలన్యంచిన నీటముంచినను దేవా, నీదెభారంబు నా
దేలా నన్నొక దీనుగాచుటకు? నీకేమున్న నన్నీమ నే
లిలన్బ్రోవగ జాలలేవు? కరుణానీలాధర రంగంబవి
జాలంబేలను? దిక్కు నీవెడ ఈకా, అర్తరక్షామణి

కా. అన్నా, నామడికల్లగాను వినుతు నక్షానల్లిలో దెల్లి హా!
నిన్నే ప్రోద్దు తలం మానుచునో, నిర్దిష్టవిభావంబుచే
నన్నే ఘోరము లాచరింతునో యటంచెంతో దీనుడన
యన్నాడగ నను నేలరాగదె కృపాహూ, అర్తరక్షామణి!

కా, ఎంచెందో పెదుకంగనేల హరి నేయేజాడలకా జూచినన్
విండుల్ గుల్కెడు నవ్వునెమ్మొగముతో వీక్షింపగావచ్చు డా
నందందంచు వదించెందు జనకా, యట్లయిన వాకర్థమా?
యెందుగ జూచిన గావరావుగద తండ్రి, అర్తరక్షామణి!

మ. చవలాత్ముండ నటంచునీతిగి నిస్సారంబునన్ జూచితే
కృపవేరెవ్వరి వాలునేయుదువు? నీకున్ గాక మూర్ఖ కముల్
నిపుణత్వంబుననీల నెవ్వరికగున్? నీకుక్తిజాలించి యే
నెవముగ జూడకు ప్రేమజూపుమిక తండ్రి, అర్తరక్షామణి!

మ. కడుపారగ గనినట్టి పుక్తులను నిష్కార్యంబు దుష్కార్థిలో
బడగూల్చున్ నినువంటిరంజులకు నంభావ్యంబా, భావ్యంబా యి
య్యెడ నొక్కింపవదించు దీనుడను ఇంకీరీతి నన్నాళ్ళనే
యడమిన్ దుఃఖము లందుచుందును? ప్రభూ! అర్తరక్షామణి!

కా. నాకేలోపము రాదు; వచ్చిన భగవ్నాథుడవా నీవు న
బ్రోకప్రేమను జాతువందు మదినెంతో మోదముగా బొందుము.
నీ కారుణ్యమునై యిటుల నిలిచి యుంటినిగాని న్యవ్వంబునక
నా కర్మము దెత్తువంచెకుగ నన్నా! అర్చరత్నామణి.

కా. ఏదో యింతకు మక్కురాకృతము నన్నీరీతి బెల్లవృత్తుల
గాదన్యారలు లేమి చూచినను చేగంటిక మోదంబుగా
నా దీనత్వము నూహ్యరమ్మకను; నన్యాయంబు లేకున్నిన
వాదంబెలను? దిక్కునీరేడ దేవా! అర్చరత్నామణి.

మ. జననంబందుటె ఘోరపాప మగుచో; సంసార ముదంతి క
న్నను తురీతిని దిక్కులేక బెనువంతల బొందుటెంత నో
యనఘా! పాపము నీవు చెప్పవలెనే? యెవన భవత్పాద చిం
తన చేకూరుట ముక్తకర్ణుడను గాదా? అర్చరత్నామణి.

కా. అన్నా! ఇన్నిమరల? నామదిని యున్నట్లుంక నిక్కంబుగా
నిన్నగ సూక్ష్మ వచించుచుంటి నను నెంతేబాధలగ నాపినగ
నిన్న నేమరి యుండకుండునటు బెన్వంటన్ నిర్వి య్యాపైని నగ
మిద్దించెదగు నీమ నన్నిని రామా! అర్చరత్నామణి.

మ. జవహోమరలు లవెట్టిపూ, ఘనతప స్సావ్యభాషయంబుల
భవ త్కృపనై యేగతిజేయుటో యెరుగ సుంతగరాని మూ
ఘఃతనై! చపలస్వాంతుడనై న నీకృతిని భక్తాశ్రయంబు ద్వర్ష
స్థితిగ! నిపుణత్వంబునన్ని నిచ్చితిని తండ్రి! అర్చరత్నామణి.

శంభుశ్లామ.

సీతా రామారామము.

B. S. Rao Bros., Medallist Vydyas & Proprietors. BERHAMPOE, (Ganjam)

బ్రాహ్మీ ఘృత ము.

ఈఘృతము ముఖ్యముగ బుద్ధిమాంద్యమును, తొలగించగలదు. మరియు నానావిధ మూర్ఖరోగములు, అపస్మారము, ఉన్మాదవికారము, మేహోగతరోగముల తొలగించుటకు మిక్కిలి ప్రసిద్ధికెక్కినది. దీనిని సేవించుటవలన మాటలురాని పిల్లలకు మాటలువచ్చును. సోమరితనములెక్కి చురుకుదనము వృద్ధియగును. హంచిత్రాపకశక్తి కలుగును. ఉల్సాహము, మంచుబుద్ధి, మనోబలము, జేహబలము, మేధాబలము, జఠరాగ్నిదీప్తి వృద్ధి పరచును. చిరాము రాగోగ్యములగోరు ప్రతివారు దీనినిపుచ్చుకొనుటకు ప్రయత్నించవలెను. పినాకినూ. 1. మూత్రము

మహాభృంగముల కితైలము.

విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు, ఉపన్యాసకులు, పండితులు, స్త్రీదరులు, ఉద్యోగిస్థులు, వర్తకులుగలవృత్తి ప్రాప్తిదినము ఉపయోగించదగినది. మదడునకుచలువజేసి కత్తిములకుమంచి దృష్టినివ్వనాదించును. మస్తిష్క దర్బలములన కలుగువ్యాధులవన్నిటిని తొలగించగలదు. నెరసినశిరోజములకు తుమ్మెదవర్ణము కలుగజేయును నీసా. 1-4-0 మూత్రము. ప్రతిఘృతమునను, ఉష్ణతైలమున్ను ఒకపాది వాడుకచేసి ఐక్యవప్రయోజనమొందును. ముచ్చర్పు, బి. యన్. రావుబ్రదర్సు,

అయ్యవోదాపథాలయ నైదులు, బరంపురం. గంజాంజిల్లా.

